

Paulína Vališková

2023-2024

Úvod do disciplíny čeština jako cizí jazyk

Čeština jako cizí jazyk

- čeština jako cizí jazyk

vs.

- čeština pro cizince (Hrdlička, 2010)

interdisciplinární obor:

- bohemistická lingvistika, obecná jazykověda a komparastika, didaktika, literatura, kulturologie, historie, sociolingvistika, psycholingvistika, etnografie

Osvojování jazyka

= language acquisition

- osvojování x učení se
- jazyk mateřský – výchozí, referenční
- jazyk cizí vs. jazyk druhý
- mezijazyk (interlanguage)
- pozitivní/negativní transfer

Bohemistická pracoviště

v ČR:

- bakalářské studium čeština pro cizince - Praha, Brno, České Budějovice, Ústí nad Labem
- letní školy – Praha: FF UK, UJOP, Brno, Olomouc

v zahraničí:

- lektoráty <http://dzs.cz/>
- krajané

neziskové organizace:

- SOZE, Meta, CIC, Člověk v tísni ad.
- kurzy pro azylanty, nízkoprahové kurzy

Vzdělávání učitelů

AUCČJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka <http://auccj.cz/>

- 4krát ročně semináře pro učitele
- každoroční sborník příspěvků
- knihovna
- info o projektech, konferencích, volných místech

Obor Čestina jako cizí jazyk

- Praha – navazující magisterský, Liberec

<http://www.inkluzivniskola.cz/>

Koncipování kurzu ČCJ

1. výchozí bod: ODKUD?

- úroveň (SERRJ)
- mateřský jazyk (Slovan x Neslovan, Evropan x Neevropan), typ studenta – cíl studia jazyka

2. cílový stav: KAM?

- co učit a jak to prezentovat

3. procesuální složka: JAK?

- metody

Charakteristika češtiny

- geografie: **evropský jazykový areál**
- genealogie: **jazyky indoevropské (slovanské)**
- typologie: **jazyky flexivní**
- prvky aglutinačnosti, analytičnosti, introflexe a polysyntetičnosti

Typologie jazyků

- **analytické** – vztahy se vyj. pomocnými slovy
př. angličtina, francouzština
- **aglutinační** – afixy (prefixy, sufixy)
př. turečtina, finština
- **flexivní** – koncovky
př. latina, slovanské jazyky
- **introflexivní** – změny hlásek uprostřed slov
př. arabština, němčina
- **polysyntetické** – složeniny
př. čínština, němčina

Typologie češtiny - úkol

1. budu pracovat, budeš pracovat, ...
2. Česko Finsko jedna nula
3. dům – domy
4. kniha, knihy, knize, knihu, o knize, knihou
5. vodotěsný
6. učit – naučit – učitel - učitelka
7. šel jsem, šel jsi, šel, šli jsme, šli jste, šli
8. psát – psal
9. les – lesník – lesopark – prales
10. nesu, neseš, nese, neseme, nesete, nesou

Typologie češtiny

- **flexe** – deklinace, konjugace, slovní druhy tvarově odlišeny, volný slovosled
- **prvky aglutinačnosti** – odvozování slov
- **prvky analytičnosti** – složené slovesné tvary (pretérito, složené futurum, kondicionál)
- **prvky introflexe** – alternace v kmeni (př. a/á, e/o, ů/o)
- **prvky polysyntetičnosti** – kompozita, „telegrafické vyjádření“ – publ. styl

Specifika češtiny

Zvuková a grafická rovina

- vokály: kvantita
- konsonanty: ne/znělost, ř, ch
- přízvuk na 1. slabice
- diakritika

Mluvnická rovina

- deklinace – mask živ./než.
- slovesa – 3 časy, vid
- volný slovosled
- sloveso v centru

Specifika češtiny

Lexikální rovina

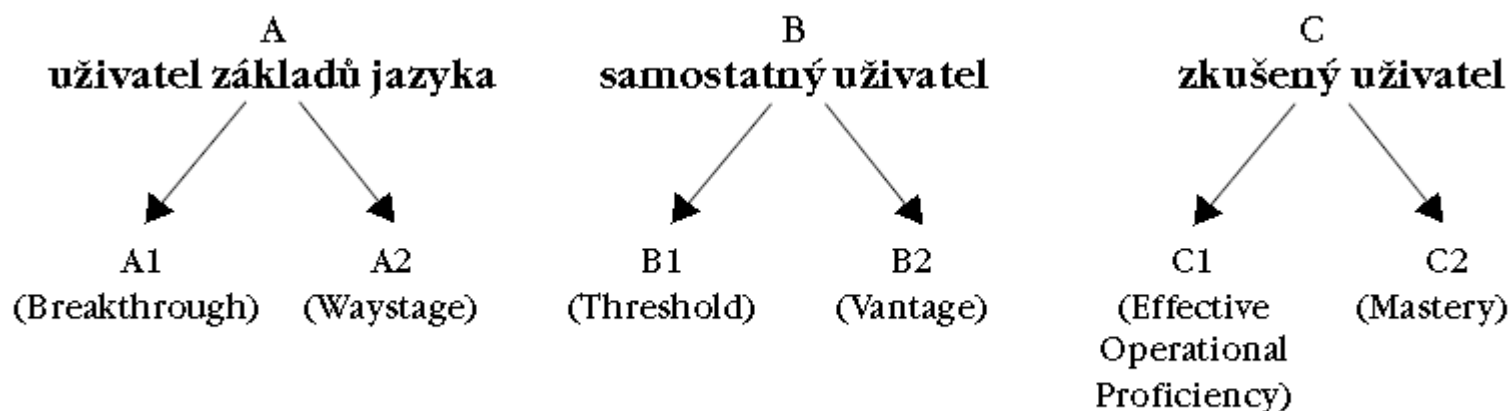
- základ slovní zásoby slovanský
- **nová slova**: odvozování, kompozice, přejímání z jiných jazyků
- **cizí slova** již na úrovni A1 (slovesa typu –ovat)
- zachovaná grafika u vlastních jmen:
Shakespeare
- odlišná grafika: džus, fajn, manažer, jeany x džíny apod.
- přechylování

Evropská jazyková politika

- **Evropské jazykové portfolio:**
 1. Evropský životopis
 2. Jazykový pas
<http://www.europass.cz/jazykovy-pas/>
 3. Soubor dokumentů (Mobilita, Dodatek k diplomu, Dodatek k osvědčení ad.)
- Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) / Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERRJ)

Společný evropský referenční rámec pro jazyky (SERRJ)

- dokument Rady Evropy
- základ pro sylaby, učebnice, zkoušky apod.
- rozlišuje 6 jazykových úrovní:

Obr. 1

Jazykové úrovně

A = uživatel základů jazyka

- A1 – Breakthrough (Průlom)
- A2 – Waystage (Na cestě)

B = samostatný uživatel

- B1 – Threshold (Prahová úroveň)
- B2 – Vantage (Rozhled)

C = zkušený uživatel

- C1 – Effective operational proficiency (Účinná operační způsobilost)
- C2 – Mastery (Zvládnutí)

Popisy úrovní pro češtinu jako cizí jazyk

- globální deskriptory – obecná charakteristika řečových dovedností („Can do“)
- <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

A1 – Zkouška z českého jazyka pro trvalý pobyt

B1 – přijímací zkoušky na VŠ

B2/C1 – Státní jazyková zkouška
základní/všeobecná

Úroveň A1 pro češtinu jako cizí jazyk

- 180–200 hodin výuky
- příprava na zkoušku A1 (metodika):
<http://cestina-pro-cizince.cz>
- v češtině se nelze vyhnout gramatice ani v A1
- pouze standardní jazyk

- vzorový test: http://cestina-pro-cizince.cz/index.php?p=zkouska-nanecisto&hl=cs_CZ

Úroveň A1 – témata

- **cíl je dorozumět se v základních situacích:**
 1. návštěva veřejných institucí (pošta, restaurace, obchody)
 2. styk s úřední osobou
 3. návštěva zdravotního zařízení
 4. společenský styk
 5. ubytování
 6. orientace a cestování veřejnou dopravou

Úroveň A1 – sociokulturní kompetence

1. pozdravy a zdvořilostní fráze
 2. představování
 3. tykání/vykání a oslovování
 4. telefonování
- gesta, vzdálenost

Úroveň A1 – jazykové jevy

- deklinace – nominativ a akuzativ sg. a pl., vokativ
- konjugace – přítomný a minulý čas, budoucí čas impf. sloves
- slovesa být, mít, jít x jet, modální
- číslovky
- dny v týdnu, měsíce
- mám rád, rád dělám, líbí se mi
- základní adjektiva a adverbia
- předložky do x na (Adamovičová, Ivanovová, Basic Czech I)

Úroveň B₁ pro češtinu jako cizí jazyk – Prahová

- **práh** – mnoho studentů nepřekročí B₁
- 350–400 hodin výuky
- pouze spisovný jazyk (obecná čeština pasivně?)
- rozumí hlavním myšlenkám promluv a textů na běžná témata
- jednoduchým způsobem spojuje fráze, popisuje své zážitky, názory a plány
- píše souvislé texty na známá témata, osobní dopisy

Úroveň B1 – témata

- osobní údaje
- dům a domácnost
- nejbližší okolí
- každodenní život
- volný čas, zábava
- cestování
- vztahy mezi lidmi
- zdraví
- vzdělání
- nákupy
- jídlo a pití
- služby
- hledání cesty a místa
- jazyk
- počasí

Úroveň B1 – jazykové jevy

jazykové jevy:

- všechny pády v sg. a pl.
 - všechny časy, slovesný vid, kondicionál, imperativ
 - čas a datum
 - stupňování adjektiv a adverbii
 - časové a podmínkové věty

 - posesivní adjektiva?
 - pasivum?
- (Holá, Česky krok za krokem 2)

Použitá literatura

- Adamovičová, Ana a Darina Ivanovová. Basic Czech I. Praha: Karolinum, 2006.
- Čemusová, Jana a Barbora Štindlová. *Sborník asociace učitelů jako cizího jazyka (AUCČJ) 2005-2006*. Praha: Akropolis, 2006.
- Holá, Lída a Pavla Bořilová. *Česky krok za krokem 2*. Praha: Akropolis, 2008.
- Hrdlička, Milan. (2002) *Cizí jazyk čeština*. Praha: ISV.
- Hrdlička, Milan. (2009) *Kapitoly z češtiny jako cizího jazyka*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Hrdlička, Milan a Markéta Slezáková. *Nízkoprahové kurzy češtiny pro cizince: Příručka*. Praha: AUCČJ, CIC, Člověk v tísni, 2007.
- Karlík, Petr a kol (eds). *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, 2002.
- Šára, Milan. *Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk*. Praha: UK, 2001.
- <http://www.auccj.cz/>
- <http://cestina-pro-cizince.cz>
- <http://dzs.cz/>
- <http://www.europass.cz/jazykovy-pas/>
- <http://www.inkluzivniskola.cz>
- <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/jazykove-vzdelavani>
- <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>
- <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>